

Παγκόσμια Ημέρα Δασών και Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η Παγκόσμια Ημέρα Δασών εορτάζεται την 21^η Μαρτίου κάθε έτους από το 1971 από όταν ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) επέλεξε την πρώτη ημέρα της άνοιξης, η οποία συμπίπτει και με την έναρξη της εαρινής ισημερίας, ως «Παγκόσμια Ημέρα Δασοπονίας».

Η Καθηγήτρια **Μαργαρίτα Αριανούτσου** και ο Καθηγητής **Αριστείδης Παρμακέλης** του Τμήματος Βιολογίας της Σχολής Θετικών Επιστημών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με την ευκαιρία αυτής της επετείου αναφέρουν ότι τα δασικά οικοσυστήματα της χώρας μας αποτελούν περίπου το 50% της έκτασής της. Σε αυτά, ανάλογα με το κυρίαρχο δενδρώδες είδος, μπορούμε να αναγνωρίσουμε τους παρακάτω κύριους τύπους:

- Δάση Μεσογειακών Πεύκων χαμηλού υψομέτρου (*Pinus halepensis*, *Pinus brutia*)
- Δάση Δρυών (*Quercus frainetto*, *Quercus pubescens*, *Quercus petraea*)
- Δάση Οξιάς (*Fagus sylvatica*)
- Δάση Ελάτης (*Abies cephalonica* / *Abies borissii-regis*)
- Δάση Μαύρης Πεύκης (*Pinus nigra*)
- Δάση Ερυθρελάτης και Δασικής Πεύκης (*Picea abies* / *Pinus sylvestris*)

Τα φυσικά δάση *P. halepensis* (Χαλεπίου πεύκης) απαντούν στη δυτική Ελλάδα, στην Αττική και στην Πελοπόννησο, ενώ τα δάση αυτοφυούς *P. brutia* (τραχείας πεύκης) στην ανατολική χώρα και στην Κρήτη. Αντίστοιχα, τα δάση της ενδημικής *A. cephalonica* (Κεφαλληνιακή ελάτης) απαντούν στα νησιά του Ιονίου, στην Εύβοια, στην Αττική, στην Πελοπόννησο, ενώ της *A. borissii-regis* (υβριδογενούς ελάτης) στη Βόρεια και Δυτική Ελλάδα.

Η βιοποικιλότητα των χερσαίων οικοσυστημάτων της χώρας είναι ιδιαίτερα πλούσια. Αξίζει να αναφερθεί πως η ελληνική χλωρίδα εμφανίζει ένα ποσοστό ενδημισμού γύρω στο 22%, με σημαντικό αριθμό αυτών των ειδών να εντοπίζεται στη νότια Ελλάδα. Η Πελοπόννησος και η Κρήτη κρατούν τα πρωτεία σε αυτόν. Σύμφωνα με πρόσφατες επιστημονικές δημοσιεύσεις οι θερμές περιοχές βιοποικιλότητας και τα κέντρα ενδημισμού της χλωρίδας της Ελλάδας εντοπίζονται στις ορεινές περιοχές. Αντίστοιχα και η ποικιλότητα της πανίδας της Ελλάδας την καθιστούν μια από τις πλουσιότερες της Ευρώπης. Το ποσοστό ενδημισμού της πανίδας της Ελλάδας παρουσιάζει ανάλογο γεωγραφικό πρότυπο, με τα περισσότερα ενδημικά είδη να καταγράφονται στην Πελοπόννησο και την Κρήτη.

Τα δασικά οικοσυστήματα παρέχουν ζωτικής σημασίας οικοσυστημικές υπηρεσίες (προστασία εδάφους και υδατικών πόρων, ξυλεία, τρόφιμα, φάρμακα, σταθεροποίηση και ρύθμιση του κλίματος, αναψυχή κ.ά.), αλλά ταυτόχρονα δέχονται και πλήθος πιέσεων, οι οποίες και αναμένεται να επιδεινωθούν υπό το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τη Μεσογειακή λεκάνη και τα μεσογειακού κλίματος οικοσυστήματα συνολικά, τα οποία και θεωρούνται ιδιαίτερα τρωτά στην κλιματική αλλαγή. Τα μεσογειακά δασικά

οικοσυστήματα αναμένεται να ανταποκριθούν με διάφορους τρόπους στην κλιματική αλλαγή, με ορισμένα είδη, κυρίως των μεγαλύτερων υψομέτρων, να ευνοούνται από την προβλεπόμενη μακρύτερης διάρκειας αυξητική περίοδο. Ωστόσο, οι αναμενόμενες μειωμένες βροχοπτώσεις και τα μεγάλης έντασης και διάρκειας ακραία περιστατικά ξηρασίας αναμένεται να επιφέρουν μείωση της αύξησης των δασικών ειδών, αυξημένα περιστατικά θνησιμότητας, αλλά και αύξηση του κινδύνου εκδήλωσης δασικών πυρκαγιών, παράγοντα που αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κινδύνους για τα δασικά οικοσυστήματα της χώρας.

Πολύ σημαντικές αναμένεται να είναι και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη βιοποικιλότητα. Οι ήδη παρατηρούμενες αλλαγές στις επικρατούσες κλιματικές συνθήκες επιφέρουν αλλαγές στα πρότυπα υψομετρικής κατανομής των δασικών ειδών. Σε αρκετές ορεινές περιοχές της Μεσογειακής λεκάνης παρατηρείται ήδη σταδιακή μετατόπιση δασικών ειδών προς μεγαλύτερα υψόμετρα, γεγονός, το οποίο αποδίδεται στην σταδιακή αύξηση της θερμοκρασίας της ατμόσφαιρας αλλά και στις αλλαγές χρήσεων γης (μείωση της βόσκησης, εγκατάλειψη της ορεινής γεωργίας κ.λπ.). Στη χώρα μας έχουν ήδη καταγραφεί μεταβολές του δασοορίου σε διάφορους ορεινούς όγκους, όπως πχ στον Όλυμπο.

Είναι σημαντικό επίσης να αναφερθεί πως προβλέπεται μια σταδιακή επικράτηση των περισσότερων ξηροανθεκτικών δασικών ειδών, έναντι των λιγότερο ανθεκτικών, τα οποία αναμένεται να περιορίσουν την κατανομή τους στα μεγαλύτερα υψόμετρα. Η επικράτηση θερμότερων συνθηκών στα μεγαλύτερα υψόμετρα μπορεί επίσης να οδηγήσει ακόμα και σε εξαφάνιση ειδών χλωρίδας που είναι ευαίσθητα στην ξηρασία και τις υψηλότερες θερμοκρασίες, με τη σταδιακή επικράτηση πιο ξηροανθεκτικών ειδών. Αυτό είναι πολύ σημαντικό για την Ελλάδα, δεδομένου του μεγάλου αριθμού ενδημικών, προστατευόμενων και απειλούμενων ειδών που περιορίζονται στα μεγαλύτερα υψόμετρα των ορέων της χώρας.

Από όλα τα παραπάνω διαφαίνεται αφενός μεν η σπουδαιότητα των δασών της χώρας για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημικών υπηρεσιών και αφετέρου η ανάγκη προληπτικής λήψης μέτρων και πρακτικών για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και τον περιορισμό των προβλεπόμενων επιπτώσεών της.